

BİR İNSANLIK SUÇU: İŞKENCE(*)

Doç. Dr. Abdülkerim ÜNALAN

Dicle Üniv. İlähiyat Fak. Öğrtm. Üyesi

1. İşkencenin Mahiyeti ve Beşerî Hukuk

Sistemlerindeki Yeri

Aslı itibariyle Farsça olan “şikence” kelimesi Türkçe’ye “işkence” şeklinde geçmiştir. İşkence eziyet etmek, incinmek, incitmek, ıstırap vermek gibi anlamlara gelir. İşkence Arapçada “azap”, “ta’zîb”, “müsle”, “eza” gibi kavramlarla ifade edilir. Terim olarak ise işkenceyi, bir şahsa, işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle bilgi elde etmek veya itiraf ettirmek ya da herhangi bir sebeple acı çektirmek için uygulanan ve fizikî veya mânevî bir şekilde ağır acı ve ıstırap veren bir fiil şeklinde tanımlamak mümkündür. Nitekim TCK. nun 94. maddesinde işkence başlığı altında şöyle denilmektedir: “Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.” Yani işkence, bazen bir kişiye bir fiili itiraf ettirmek veya bir fiili işlediğinden dolayı ona acı çektirmek ya da bir fiili yapmaya zorlamak meselâ bir çeki imzalatmak gibi maksatlarla uygulanır.

Tanımından da anlaşıldığı üzere işkence, maddî ve mânevî olmak üzere iki kısma ayrılır. Maddî işkence, insanın vücuduna bizzat uygulanan işkencedir: yakmak, dağlamak, askıya almak, zincire vurmak, elektrik vermek... gibi. Mânevî işkence, fizikî olmayan ancak insanı etkileyen, ruhî yapının bozulmasına sebep olan işkencedir: hakaret etmek, kişinin kendisine veya sevdiği bir kişiye sövmek, sövdürmek, kişiye, inandığını inkâr ettirmek, kişinin, özellikle kadının çocuğunu elinden almak gibi.

Bütün hukuk sistemlerinde her suça somut bir ceza düzenlenmiş veya söz konusu ceza hâkimin içtihadına bırakılmıştır. Bu cezalar, âdil yargılama sonucunda ve somut delillere dayanılarak verilir. Delil, ya şahit ve belge gibi haricî unsurlar veya kişinin ikrar ve itirafı şeklinde olur. Kişinin ikrarı, ancak özgür iradesiyle olduğu takdirde geçerlilik kazanır. İşkence ve baskı ile yapılan bir ikrarın hiçbir değeri yoktur. Bu muhakeme tarzı çağdaş hukuk sistemlerinde evrensel bir boyut kazanmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 3. maddesinde şu ifadeye yer verilmiştir: “Herkesin hayat, özgürlük ve güvenlik hakkı vardır.” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 1. maddesinde de benzer bir hüküm yer almaktadır: 1954 tarihli “İn-

* <http://www.yeniumit.com.tr/konular/detay/bir-insanlik-sucu--iskence>

san Hakları Ve Temel Özgürlüklerini Korumaya Dair Sözleşme”nin 5. maddesinde işkence yasağına açıkça vurgu yapılarak “Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı uygulamaya tâbi tutulamaz.” hükmü getirilmiştir. Bunlara benzer daha birçok Birleşmiş Milletler ve Avrupa sözleşmelerinde işkencenin gayr-i insanî bir muamele olduğu vurgulanmış ve kimsenin bu muameleye maruz bırakılmayacağı açıkça ifade edilmiştir ki, Türkiye de bu sözleşmeleri onaylamıştır.

1876 tarihli ilk Kanun-u Esasî'nin (anayasanın) 26. maddesinde şu hüküm yer almaktadır: “İşkence ve sair her nevi eziyet, kat'iyen ve külliyyen memnûdur.” 1924, 1961 ve hâlen yürürlükte olan 1982 anayasalarında da işkence yasaklanmış, 1961 ve 1982 anayasalarında ayrıca insan haysiyetiyle bağdaşmayan cezaların da verilemeyeceği hükmü eklenmiştir. Hâlen yürürlükteki anayasaya paralel olarak T.C. Kanununun üçüncü bölümü işkence ve eziyete ayrılmış ve 94-96. maddelerde; ölümle sonuçlanmayan işkencenin türüne göre 3-30 yıl arasında hapis cezası verilebileceği, ölümle neticelenen işkenceye ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunacağı belirtilmiştir.

Gerek ülkemizde gerekse dünyanın birçok ülkesinde yapılan bu hukukî düzenlemeler, dünya toplumlarının artık insan onurunu ve insan haklarını koruma konusunda duyarlı hâle geldiğini göstermektedir.

2. Yahudilik ve Hristiyanlıkta İşkence

Malum olduğu üzere Yahudilik ve Hristiyanlık da asılları itibariyle semavî dinlerdir ve bunların menşei de vahiydir. Dolayısıyla bu dinlerin esas itibariyle işkenceye cevaz verdiğini düşünmek mümkün değildir. Hz. İsa'nın (a.s.) “... ben size derim: Kötüye karşı koyma; ve senin sağ yanağına kim vurursa ona, ötekini de çevir.”¹ şeklindeki tavsiyeleri, Hristiyanlıkta hoşgörü anlayışının ne derece hâkim olduğunu göstermektedir. Ancak bu anlayışın pratiğe yansıdığını söylemek mümkün değildir. Nitekim ortaçağda, 13. Yüzyıldan itibaren kurulan ve 19. yüzyıl ortalarına kadar etkisini gösteren Engizisyon Mahkemelerinde, genelde dinden dönenlere karşı, insanlık dışı birçok işkence yönteminin uygulandığını hattâ işkencenin kurumsallaştığını görüyoruz. Bu çağda, “Kanonik² hukukun, suçlulardan koparılacak ikrarı delillerin sultanı sayması ve mahkûmiyet için yeterli görülmesi, sanıktan ikrarı elde etmek için akla gelmeyecek vahşi usullerin icad edilmesine ve uygulanmasına sebebiyet vermiştir.”³ Hristiyanlıkta işkenceyi önleyici tedbirlere veya bu konuda düzenlenmiş cezalara rastlanmaktadır.

Engizisyon mahkemelerince uygulanan vahşi işkence türlerinden bazıları şunlardır: Ateşe atmak, mahkûmu, metalden yapılmış boğanın karnına koyup kapağı kapattıktan sonra boğayı yakıp karnındaki mahkûmu diri diri kavurmak, mahkûmun başına kızgın yağ dökmek, mahkûmu baş aşağı çarımha gerip diri diri derisini yüzmek, köle ve esirleri yırtıcı aç hayvanlara yedirmek, kişinin dizlerine demir çakıp ellerini bileklerden bu demirlere bağlamak, mahkû-

mun vücuduna ağırlık bağlayarak onu başparmağından asmak, mahkûmun ağzına kor ateş sokarak onu dilsiz hâle getirmek, mahkûmu suda boğmak, kızgın kerpetenler, çivili sandalyeler, büyük huniler, parmakları sıkıştırıran mengenerler, ölüm askıları gibi aletlerle işkence yapmak vs.

3. İslâm'da İşkence

İslâm'ın doğduğu 6. Asırda Arap yarımadasında, engizisyon mahkemelerince uygulananlar kadar değilse de birçok işkence türünün uygulandığı ve bunların İslâm'ın yayılmaya başlamasından sonra da devam ettiği görülmektedir. Nitekim Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), peygamberliğinin ilk yıllarında birçok işkence türüne maruz kalmış; taşlanmış, ibadet ederken üzerine işkembe atılmış, kendisini koruyan Abdulmuttalib ailesi ile birlikte tecrit edilerek ambargoya maruz bırakılmış ve sonunda kendi öz yurdundan Medine'ye hicret etmeye zorlanmıştır. İleride zikredeceğimiz üzere Bilal-i Habeşî gibi birçok sahâbi, ALLAH'a iman ettikleri için ağır işkencelere uğramışlar, defalarca hicret etmek zorunda bırakılmışlardır. Rahmet dini olan İslâm ise, gelmesi ile birlikte, insanlar arasında adaleti, huzuru, barışı tesis etmiş, insan haklarını ihlâl edici, insanı küçümseyici maddî-mânevî her türlü zulmü, işkenceyi, haksızlığı yasaklamıştır. Hiçbir dinî veya beşerî sistem, insan haklarına, insanın onur ve haysiyetinin korunmasına İslâm kadar hassasiyet göstermemiştir. İslâm dini bu çerçevede hem genel hem özel anlamda işkenceyi yasaklamış ve işkenceyi önleyici tedbirler almıştır:

A. Genel Anlamda İşkence Yasağı

1. Kur'ân-ı Kerîm'de ALLAH (celle celâlühü) insanı kâinatın en güzeli şeklinde yarattığını,⁴ insanı mükerrem (saygın) kıldığını,⁵ yerdeki ve göklerdeki her şeyi insanın hizmetine âmâde ettiğini⁶ ifade etmektedir. ALLAH'ın, bu kadar değer verdiği bir varlığa işkence yapılmasını hoş görmesi mümkün değildir. Onun için ALLAH (celle celâlühü), insan hayatını veya insanın organlarından birini yok etmeye karşı en ağır cezaları koymuştur.

İslâm, insanın sadece bedenî varlığını korumakla kalmamış onun mânevî şahsiyetini de koruma altına almış, onurunu, kişiliğini zedeleyen tavır ve davranışları önlemeye yönelik caydırıcı somut müeyyideler koymuştur. Nitekim zina iftirasında (kazif) bulunan kişiye 80 kırbaç vurulması Kur'ân-ı Kerîm'de açıkça emredilmiştir⁷ ki hiçbir hukuk sisteminde böyle bir ceza türüne yer verilmemiştir.

2. İslâm Hukuku, işkence ve zorlama sonucu kişinin, cinayet, hırsızlık, zina vb. suçlarla ilgili ikrarını geçersiz saymış, bu tür ikrarın geçerli olması, kişinin, zorlamadan sonra, serbest ortamda ikrar etmesine bağlanmıştır.⁸ Böylece işkence, hukukî açıdan sonuçsuz bırakılmış, maksadına ulaşması önlenmiştir.

3. Kuşkusuz ki işkence büyük bir hak ihlâlidir. İslâm dini ise kul hakkına büyük önem vermiştir. ALLAH (celle celâlühü), kul hakkını affetme yetkisini tamamen hak sahibine bırakmıştır. İslâm'da hiçbir kişi veya organın kul hakkını affetme yetkisi yoktur. Kul hakkına tecavüz etmenin uhrevî sonucu da vahimdir. Nitekim Hz. Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem), buna dikkat çekmek için bir defasında sahabeye “Biliyor musunuz müflis kimdir?” diye sormuş. Sahabe “Yâ Rasulallah! Bize göre müflis, parası ve malı olmayan kimsedir” şeklinde cevap verince Hz. Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Benim ümmetimden müflis o kimsedir ki, kıyamet gününde namaz, oruç, zekâtla gelir. Ancak (diğer yandan) şuna küfretmiş, buna iftira etmiş, şunun malını yemiş, bunun kanını akıtmış, ötekini dövmüş... Dolayısıyla şuna buna iyilikleri verilir. Şayet borçları bitmeden iyilikleri tükenirse hak sahiplerinin günahları ona yüklenir ve sonunda cehenneme atılır.”⁹

4. İşkence büyük bir zulümdür. Zulüm ise İslâm'da şiddetle yasaklanmış, zalimlere ağır cezalar vaad edilmiştir.

5. İşkence büyük bir adaletsizliktir. İslâm ise adalete büyük önem vermiştir. Her hafta cuma hutbelerinde adalet ayetinin okunması da İslâm'ın adalete ne kadar önem verdiğini göstermektedir.

B. Özel Mânâda İşkence Yasağı

Özel mânâda da İslâm, başta insan olmak üzere bütün canlılara işkence ve eziyet etmeyi yasaklamıştır. Hz. Peygamber'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve Müslümanlara işkence edenleri yeren birçok âyet-i kerîme ve hadis-i şerîf bulunmaktadır:

1. “Şüphesiz ALLAH ve Resûlü'nü incitenlere, ALLAH dünya ve âhirette lânet etmiş ve onlara aşağılayıcı bir azap hazırlamıştır. Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara işlemedikleri şeyler yüzünden eziyet edenler, bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.”¹⁰ Âyet-i kerîmede müşriklerin ALLAH'a ve Peygamber'e işkence etmelerinden söz edilmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) taşlanmış, üzerine hayvan pislikleri atılmış ve sözlü hakaretlere uğramıştır. Yani Hz. Peygamber'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) fizikî ve mânevî işkenceye maruz kaldığı bir gerçektir. Ancak ALLAH (celle celâlühü) için işkence söz konusu değildir. Müfessirler, ALLAH'a işkence yapmanın anlamının, ALLAH'ın dostlarına işkence yapmak olduğunu ifade ediyorlar.¹¹ Yani ALLAH'ın dostları olan mü'minlere işkence etmek, ALLAH'a işkence etmek şeklinde değerlendirilmiştir. Tıpkı mü'minlere karşı gelmenin, ALLAH ve Peygamber'i ile savaşmak şeklinde değerlendirilmesi gibi.¹²

2. “Münafıkların bir kısmı Peygamber'e eziyet eder.”¹³

3, “Ey iman edenler! Musa’ya eziyet edenler gibi olmayın” 14

4. “...ALLAH, bize doğru yolu gösterdiği hâlde kendisine neden tevekkül etmeyelim. Biz, elbette bize yaptığınız işkencelere sabredeceğiz. Tevekkül edecek olanlar, sadece ALLAH’a tevekkül etsinler.”¹⁵

Bu âyetlere paralel olarak Hz. Peygamber’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) birçok hadîsinde de işkencenin yasaklandığını görüyoruz:

1. Bir hadis-i kudsîde ALLAH (celle celâlühü), “Kullarıma işkence yapmayın”¹⁶ buyurmaktadır.

2. “Kim başkasının kusurlarını ifşa ederse ALLAH da kıyamet gününde onun kusurlarını ifşa eder, kim insanlara meşakkat ve zahmet yüklerse ALLAH da kıyamet gününde ona meşakkat yükler.”¹⁷ Şüphesiz ki insanların kusurlarını halk arasında yayıp kişiliklerini rencide etmek ve onlara zorluk gösterip eziyet etmek onlara işkence vermek demektir.

3. Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), bir gün camide otururken bir adamın, oturanların sırtları üzerinden atlayarak kendisine yakın bir yere gelip oturduğunu gördü. Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) namazını bitirdikten sonra adama dönerek “Neden arkada oturmadın?” dedi. Adam, “Yâ Rasulallah! Beni görebileceğin bir yerde oturmak istedim” şeklinde cevap verdi. Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Cemaatin omuzları üzerinden atlayarak geldiğini ve onlara eziyet ettiğini gördüm. Kim bir Müslüman’a eziyet ederse bana eziyet etmiş olur; kim bana eziyet ederse ALLAH’a eziyet etmiş sayılır” dedi.¹⁸ Görüldüğü gibi Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), cemaat saflarını yarmak gibi basit görülen bir davranışı bile eziyet saymıştır.

4. “Kim bir zimmîye (gayr-i müslime) eziyet ederse onun hasmı benim. Ben kimin hasmı olursam kıyamet gününde onu mağlup ederim.”¹⁹

5. İmam Müslim, Birr ve Sıla Kitabının 33. babının ismini “İnsanlara Haksız Yere İşkence Edenlere Büyük Tehdit” şeklinde koymuş ve bu başlık altında şu hâdiseyi anlatmıştır:

Hişam b. Hakîm, bir gün Şam bölgesinde dolaşırken bazı çiftçilerin güneş altında bekletildiklerini gördü. Onların güneşte bekletilmelerinin sebebini sordu. Cizye ödemediklerinden dolayı güneş altında hapsedildiklerini söylediler. Bunun üzerine Hişam (r.a.), Hz. Peygamber’in (sallallâhu aleyhi ve sellem), “Dünyada insanlara işkence edenlere ALLAH ahirette azap verir” dediğini söyledi ve o zamanki Şam emîrinin yanına giderek onları serbest bıraktı.²⁰

6. Zû Kelâ’ kabilesinden bir grup, ‘Yemen valisi olan Numan b. Beşir’e, mallarını çaldıkları iddiasıyla birkaç adam getirdiler. Numan, onları birkaç gün hapsedtikten sonra serbest bıraktı. Bunu duyan mal sahipleri, “Dövüp baskı yapmadan onları nasıl bırakırsın? diye Numan’a kızıp sitem ettiler. Numan onlara “Benden ne istiyorsunuz? İsterseniz onları döveyim. Eğer mallarınız ortaya çıkarsa bir problem yok. Ancak mal ortaya çıkmazsa onlara attığım dayanın

aynısını size de atarım” dedi. Onlar, “Bu, senin hükmün müdür?” dediler. Numan, “Hayır, bu, ALLAH Azze ve Celle ile O’nun Peygamberi’nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) hükmüdür” şeklinde cevap verdi.²¹

7. Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), savaşa gönderdiği bir ordu veya müfrezenin başına bir komutan tayin edince komutana ve maiyetindeki askere takvanın yanında şu tavsiyelerde bulunurdu: “ALLAH’ın adıyla savaşın. ALLAH’ı inkâr edenlerle savaşın. Savaşın ancak aşırı gitmeyin, (antlaşmalarınızı bozmayın) işkence yapmayın...”²²

Görüldüğü gibi bu hadisler de Müslüman olsun veya olmasın insanlara işkence etmeyi açıkça yasaklamaktadır. Hz. Peygamber’in (sallallâhu aleyhi ve sellem), tıpkı insanlar gibi hayvanlara işkence etmeyi de yasakladığını görüyoruz.²³ Bu çerçevede hayvanların dövülmesini,²⁴ hedef tahtası şeklinde kullanılmasını²⁵ dövüştürülmesini,²⁶ yüzlerinin dağlanmasını,²⁷ sapanla avlanmasını,²⁸ aç bırakılmasını yasaklamıştır. Nitekim bir kediyi aç bırakarak ölmesine neden olan bir kadın hakkında Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır: “Bir kadın, bir kediden dolayı cehenneme girdi (cehennemi haketti). Kediyi bağladı; ne kendisi onu yedirdi ne de onu serbest bırakarak yerden bir şeyler yemesine imkân verdi.”²⁹

Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), hayvana maddî işkence yapmayı yasaklamakla kalmamış mânevî yönden de ona işkence yapılmasını, hakaret edilmesini yasaklamıştır. Nitekim bir yolculuk esnasında bir devenin, sahibi tarafından lânetlendiğini duyunca devenin üzerindeki yükü indirtmiş ve binilmesini yasaklamıştır.³⁰

Sonuç

Çeşitli maksatlarla uygulanan işkencenin çok eski dönemlerden beri var olduğu, engizisyon mahkemelerince birçok vahşi yöntemlerle uygulandığı ve günümüzde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak bu insanlık dışı muamele, günümüz hukuk sistemlerinde bir insanlık suçu olarak kabul edilmektedir. İslâm hukukunda da işkence, insanlık dışı haksız bir muamele olarak telakki edilmiştir. İslâm hukukunda suçun şahsîliği, suç ile ceza arasında dengenin olması, cezanın, âdil bir muhakeme sonucunda tahakkuk etmesi esastır. Baskı ve zorlamayla yapılan ikrar ve itiraflar geçersizdir. İspatlanmış bir suç olmadan kişiye ceza vermek haksızlık ve zulümdür. İşkence, işlenmiş bir suça karşılık olmayan, hukuk dışı, onur kırıcı bir muameledir. Bütün insanlığı şefkat ve merhametle kucaklayan, toplumda adaleti, insan haklarına saygıyı tesis eden İslâm, insanlık dışı bu uygulamayı tasvip etmemiştir. Hz. Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) ve sahabe uygulamalarında işkencenin yasaklandığı açıkça görülmektedir. Tarihin bazı dönemlerinde, İslâm hukukunun egemen olduğu İslâm devletlerinde rastlanan işkence uygulamaları, hiçbir surette İslâm’a mal edilemez; bunlar tamamen şahsî uygulamalardan ibarettir. Hz. Peygamber’in (sallallâhu aleyhi ve sellem), devletin çobanını öldürüp develeri çalan kâtilere karşı yaptığı uygulama, aslında işkence değil bir ceza şeklinde düşünülmüş ancak söz konusu suçla ilgili cezayı belirleyen âyetin inmesi ile bu ceza türünden de

vazgeçilmiştir. Yüce dinimizde işkence, sadece insanlar için değil hayvanlar için de caiz görülmemiştir. İslâm hukukuna paralel olarak beşerî hukuk sistemlerinde de bu vahşi muamelelerin yasaklandığı görülmektedir. Dolayısıyla işkence ile mücadele etmek, bütün insanlığın ortak bir görevi hâline gelmiştir. Teorik olarak insanlık suçu olarak telâkki edilen işkencenin fiilî olarak da insanlığın gündeminden çıkmasını temenni ediyoruz.

Dipnotlar

1. İncil, Matta 5/38, 39.
2. Ortaçağ Kilise Hukuku.
3. Sulhi Dönmezer – Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, İstanbul 1977, s.49.
4. Tîn suresi 95/1.
5. El-İsra suresi 17/70
6. Lokman suresi 31/20
7. Nur suresi 24/4
8. Udeh, Abdulkadir, et-Teşrû’l-Cinaiyyu’l-İslâmî, II, 316; Zuhaylî, Vehbe, el-Fıkhu’l-İslâmî ve Edilletuhu, VI, 4457. Ayrıca Bkz. Kasanî, Bedai’, VI, 190; İbn Abidin, Raddu’l-Muhtâr, V, 627.
9. İbn Hanbel, II, 272.
10. El-Ahzâb suresi 57, 58
11. Kurtubi, XVI, 1002; Cassas, I, 30
12. El-Maide 5/33.
13. El-Ahzâb 9/61
14. Ahzâb suresi 33/69
15. İbrahim Suresi 14/12.
16. Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 173.
17. Buhari, Ahkam, 9.
18. Taberanî, el-Mu’cemu’s-Sağîr, I, 284.
19. el-Hindî, Kenzu’l-Ummal, IV, 618; el-Camiu’s-Sağîr, I, 1210
20. Müslim, Birr, 33; Ebu Davud, Harac, 32; İbn Hanbel, III, 403.
21. Nesâî, Kat’u’s-Sarik, 2.
22. Müslim, Cihad, 3.
23. Nesâî, Dahaya, 41.
24. Nesâî, Dahaya, 41.
25. Buhari, Zebaih, 25.
26. Ebu Davud, Cihad, 56; Tirmizi, Cihad, 30.
27. Tirmizi, Cihad, 30.
28. Buhari, Zebâih, 5.

29. İbna Mace, Zuhd, 30; Müslim, Birr, 134.

30. Hayvanlar hakkında geniş bilgi için Bkz.Canan, İbrahim, Peygamberimizin Sünnetinde Terbiye, İstanbul 1984.

Bibliyografya

1. Buhari, Ebu Abdillan Muhammed b. İsmail (256/870), el-Camius-Sahîh, İstanbul 1981.
2. Canan, İbrahim, Peygamberimiz'in Sünnetinde Terbiye, İstanbul 1984.
3. Cassas, Ebu Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî (370/980), Ahkâmu'l-Kur'an, Thk. Muhammed es-Sadık Kamhavî, I-V, Mısır, trs.
4. Dönmezer, Sulhi- Erman, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, İstanbul 1977
5. Ebu Davud, Süleyman b. el-Eş'as (275/888), Sunenu Ebi Davud, İstanbul 1981.
6. el-Hindî, Alaüddin Ali el-Muttaki (975/1567), Kenzu'l-Ummal fi Suneni'l-Ekvâli ve'l-Ef'âl, Halep, trs.
7. İbn Abidin, Muhammed Emin, Raddu'l-Muhtâr Ala'd-Durri'l-Muhtâr, Mısır 1966.
8. İbn Hanbel, Ahmed (241/855), Müsned, İstanbul 1981.
9. İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik (213/828), es-Sîratu'n-Nebeviyye, Mısır, trs.
10. İbn Mâce, Ebu Abdillan Muhammed b. Yezîd (275/886), Sünenü İbn Mâce, İstanbul 1981.
11. İncil, Matta, Kitab-ı Mukaddes Yayınları.
12. Kâsânî, Alâüddin, Ebu Bekir b. Mesûd (587/1191), Bedai'us-Sanai' fi Tertîbi'ş-Şerâi', Beyrut 1974.
13. Kurtubi, Ebu Abdillan Muhammed b. Ahmed (671/1272), el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'an, Beyrut, trs.
14. Müslim, Ebu'l Hüseyin b. Haccac el-Kureyşî (261/874), el-Camiu's-Sahîh, İstanbul 1981.
15. Nesâî, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb (303/915), Sünenü'n-Nesâî, İstanbul 1981.
16. Süyûtî, Celâlüddin Abdurrahman b. Ebi Bekir (911/1505), el-Camiu's-Sağîr min Hadîsi'l-Beşîri'n-Nezîr, trs.
16. Taberânî, el-Mu'cemu's-Sağîr, I, 284.
17. Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa (279/892), Sünenü't-Tirmizî, İstanbul ,1981.
18. Udeh, Abdulkadir, et-Teşrîu'l-Cinaiyyu'l-İslâmî, Beyrut, 1998.
19. Zuhaylî, Vehbe, el-Fıkhu'l-İslâmî ve Edilletuhu, Dâru'l-fikr, Dimaşk, 2006.